

datua da. Iparraldetik datozen lanak herio hurreneko diagnostia-rekin datoz. Badirudi, oro har, asko jaitsi dela titulu batek sal dezakeen ale kopurua. Literatura hutsezko argitaldarien subentzio politikarekiko duten menpekotasuna begien bistakoa da.

Jarraipeneko urtea beraz euskal literaturarentzat baldin eta ez balitz obra zibil batengatik. Bilboko metroa inauguratu zutenetik euskal zinemak ez ezik euskal literaturak ere badu nahita nahiez agertu beharreko errealitate bat. Lurpeko Euskal Herriak eskaintzen duen mundua ezin zaio arrotz egin gure literaturari. Atzerapen handiegia daramagu aukera galtzen uzteko. Salvat Papasseit-ek Bartzelonako metroan idazten zuen bitartean bultzitik ikusten zuen paisaia ematen zigun Lizardik ez liguke barkatuko. Idaz dezagun agudo, euskara tunel-zulo apainetatik dinamitaz erauzi dutenek metroa gai dela ipuin-lehiaketa antolatu baino lehen.

BALAREN BAKAIKOA

EKONOMIAZ ZENBAIT OHAR

1994 eta 1995eko ekonomi egoera hobetu dela dirudi. Izan ere, baieztapen hau egiteko hazkunde-tasak erabiltzen baditugu, zalantzarik gabe, hobekuntzak egon badaude, nabariak gainera. Baina hori txanponaren aurpegi bat da. Bestea, eta une honetan garrantzitsuena, lanezarena da. Eta ez dirudi, lanpostuen sorrerari dagokionez, gauza bera esateko moduan gaudenik, oso lanpostu gutxi sortu baitira, nahiz Barne-Produktu Gordinak (BPG) nabarmen gora egin. Lanpostu gutxi sortu dira aurreko krisialditik hona.

Hala ere, badirudi zertxobait jaitsi dela langabezi tasa eta, horrez gain, jendea animatu egin dela lana bilatzeko. Baina, nahiz urte honen lehen sei hilabeteetan BPG % 4,8 igo EAEn eta antzeko zerbait Nafarroan, hala ere, iazko langabezi tasa % 23,5 bazen, urtebete beranduago % 22,2ra baino gehiago ez da jaitsi. Eta hau da kezkarria.

Datu hauek oso hotzak dira. Izan ere, kontuan hartzen baitugu sektoreetako langabezi tasak, aipatzekoa da emakumeen arteko tasa hori, lana egin nahi duten emakumeetatik herenak ez baitauka non lanik egin. Bien bitartean, zifra hori oraindik handiagoa da 25 urtetik beherakoen artean, haueetatik % 45 inguru lan-bila baitabilta.

Langabezia gainditzeko bi mezu nagusi erabili dituzte —eta oraindik jarraitzen dute batzuek bere horretan— geure agintariek azken hamar-hamabost urte hauetan: 1) alokairuak izoztu edo inflaziopean mantendu beharra, eta 2) ekonomiaren hazi beharra. Bi helburu hauek burutu ondoren, ekonomia gai izango omen zen ongizatea banatzeko eta lanpostu berriak sortzeko. Eta bi helburu horiek bete dira, erabat gainera, eta lehengoan gaude, nahiz oraindik okerrera ez dugun jo. Baina iragarrita dagoen krisialdian sartzen garenean, langabezi tasak, berriro, gora egingo du eta gizarte-laguntzak murriztu egingo dituzte, Maastrichteko Konbergentzi Planak eskatzen duena betetzeko.

Horrez gain, beste fenomeno berri bat datorkigu. Izan ere, «oparaldi» honetan zenbait lanpostu berri sortu dira. Honetan ez dago zalantzarik. Baina lan-kontratu berri gehienetan jasotzen diren alokairuak oso apalak izateaz gain, iraunkortasun laburragokoak dira ere. Ondorioz, langileen sarrerak zurrak ez direnez gero, kontsumoak ez du gora egin, bere hazkundera negatiboa izan ez denean.

Haatik, gizarte bat eraikitzen ari gara non ekoizkortasuna etengabe hazten ari den, non ondasunak eta zerbitzuak etengabe ugaritzen ari diren, baina ekoizpen hori guztia ekoizten duten langileek, egunetik egunera, gutxiago disfrutatzen dute. Kontraesan ederra! Norentzat ari gara, beraz, ekoizten?

Hala ere, itxaropentsu izan behar dugu, egoera honetatik irtezeko zenbait urrats ematen hasiak baikara. Izan ere, egunetik egunera kontzientzia handiagoa hartzen ari gara lanaren banaketaz. Lana, beste zenbait gauza bezala, «merkantzia» urria da eta guztiok nahi duguna. Beraz, banatzen saiatu behar da, nahiz horretarako adostasun zabala erdietsi behar. Munduko estatu gehienek osatzen dituzten erakunde ekonomikoak egon

badaude: NMF, MB, GATT ohia, oraingo Munduko Merkataritzarako Erakundea, etab. Zergatik ez lana banatu eta kontrolatuko duen nazioarteko erakunde bat? Gutxienez EBren barruan honelako zerbait sortu beharko litzateke.

Bide honetan hasi besterik ez dugu egin, baina arazoa larritu ahala urrats sendoagoak emanez joango gara. Ziur.

HAMAHIRU URTE EUROPAKO BATASUNEAN

Ez da jende asko ohartu, baina hamar urte beteko dira urte honen amaieran (1995) Europako Batasunean sartu gintuztela. Sartu gintuztela diot, beste estatu kideetan ez bezala, inori galdetu gabe EBko kide egin baikintuzten. Horregatik, ziur nago, aukera eman izan baziguten, Euskal Herrian bederen, baietzak ez zuen erraz irabaziko, oso baldintza txarretan elkartu baikintuzten.

Orduz gero ez dugu burua gehiegi altxatu. Izan ere, EBren apologia besterik ez genuen jaso, eta EBk ez digu gehiegi lagundu, alderantziz egin ez duenean.

Zalantzarik gabe, europarrak gara eta horretaz harro gaudе gehienok. Baina hau ez da europarron Europa. Hau multinazionalen Europa da. Negozioak egiteko, hain zuzen, ez bizimodua hobetzeko. Jakobinoen Europa da, non pizkana-pizkana, gu bezalako herrialdeei tokitxo bat eskaini zaien EBren ideia erakargarriago bihur dadin, hots, EB legitima dadin. Eta oraingoz hor kokatu behar dugu Euskal Herria. Ez EBko agintariak gogoа dutelako bertako herrialdeek eta erregioek protagonismoa izan dezaten. Baizik eta goi-mailako negozioak lasai egiten jarraitzen legitimitate gehiago behar dutelako.

EBn sartu aurretik arrantza murriztu genuen, eta oraindik horretan jarraitzen dugu. Burdingintza erabat urritu zen, eta orain AHV itxiarazi digute. Untziolak ere bide bera eraman dute; hor daukagu Euskalduna untxiolaren kasua oraindik ahazteke, eta La Navalekin sartu zaizkigu. Antzeko zerbait esan dezakegu geure nekazaritzari buruz ere.

Azken batean, non daude abantailak? Ekoizteko gaitasuna murriztu digute eta hori konpentsatzeko ez digute apenas ezer

eman. Euskal merkaturia erabat ireki diegu europar enpresei, eta EBn sartzeko oraindik izugarritzko zailtasunak dauzkagu. Beraz, elkarte horren barruan egoteko gaitasuna egokitzeke genuen. Ez al genuen hobe izango apurka apurka lekua eginez joatea, bat batean eta errenka sartzea baino? Gainera, EBtik jasotzen ditugun dirulaguntzak, guk geuk EBri ordaintzen dioguna baino apalagoak dira. Beraz, nahiko ospakizun goibela geure a .

TXIKITASUNA HANDI

Gai horrekin lotuta bada beste gertakizun garrantzitsu bat. Norvegiak EBn sartzeari uko egiteaz ari naiz. Izan ere, 1994ko azarman Norvegiar erreferenduma burutu zen EBn sartzeko edo orain bezala geratzeko. Eta 1972an bezala, nahiz eta norvegiar gobernuak eginahalak egin EBko kide izateko, erreferendumean ezetzak aurre hartu zion baietzari.

Independentzia Suediatik eskuratu zuenez gero, Norvegia erresuma bihurtu zen. Banaketa hori 1908an burutu zen bi herrialde horien artean liskar ugari egon ondoren, eta orduz gero, populazioz txiki eta lurraldez handi den herrialde honek garapen ekonomiko paregabea ezagutu du eta nazioartean izugarritzko ospea irabazi du. Horren froga bere *per capita* errenta da, urteko 25.000 dolarretik gora baitauka, eta ondorioz, munduko 6. sailkatuta dago errenta-mailari dagokionez; horrez gain, errenta hori nahiko ondo banatuta dago, egon ere, bertako biztanleen artean. Bestalde, israeldar eta palestinarren arteko konponketa-bidea Norvegiar hartu zen, eta ez Madrileko bilera hartan; beraz, «vikingo» moderno hauek protagonismo nahiko handia daukate munduan zehar, besteak beste.

Norvegiarrek nahiago izan dute EBk eskaintzen dizkien abantailaz baliatzea baino euren subiranotasuna gordetzea. Ipar itsasoko petrolio-putzuak ondo gordetzea nahiago izan dute beste batzurekin erabat ustiatzea baino. Arrantzaguneak kontrolpean edukitzea, erabat desagertzea baino, duela urte batzuk gertatu zitzaizen bezala.

Finean, norvegiarrek beren txikitasuna handi bihurtu dute, ez guk bezala, hots, handikeria txiki.